Alg, Vergadering; VVD - Breda - 29 januari 1988

Inleiding Een kansrijke toekomst - verantwoorde vrijheid A, Geurtsen

Het lijkt mij niet nuttig om ter inleiding van de beschouwingen, die mevrouw van Leeuwen en de heren Groenveld en Polak straks zullen wijden aan delen van het door de commissie ad hoc Liberaal Bestek ’90 uitgebrachte rapport, te proberen een samenvatting van dat rapport te geven. Als ik dat al zou kunnen zou ik daar zeker niet binnen het tijdsbestek van een kwartier in slagen, Niet nuttig, maar natuurlijk ook niet nodig, U hebt allen het rapport vorige week ontvangen en het -naar ik hoop- op zijn minst doorgebladerd, al was het maar om dis passages te vinden,. waarin die slechte dingen stonden, waarop vertegenwoordigers van andere partijen en de pers Uw aandacht vestigden.

Geen samenvatting dus, maar zomaar wat losse opmerkingen over betekenis en status van het stuk. En daarnaast, zonder dat ik hier met de pers in discussie wens te gaan, wat kanttekeningen bij de geleverde commentaren.

Eerst dus de status van het stuk. Er is aanleiding om daar ook vandaag bij stil te staan, omdat sommige reacties de ingenomen standpunten van de commissie presenteren als standpunten van dé VVD. Voor de commissie vleiend, maar voorlopig gespeend van iedere realiteit, De werkelijkheid is, dat 8 individuele VVD-ers hun ideeen op papier hebben gezet, natuurlijk wel in de hoop dat de overige 74.992 partijgenoten hen daarin in grote lijnen zouden kunnen volgen, maar tot eind mei van dit jaar zonder enige kijk op of zekerheid omtrent de kans daarop,

De commissie had maar één opdracht: een discussiestuk produceren, opdat de partij zou kunnen discussiëren over de liberale politiek in de jaren ’90 en daarover standpunten zou kunnen innemen. Ik ben niet zo verwaand te denken, dat die discussie zonder ons rapport niet mogelijk zou zijn geweest, maar het is een ervaringsfeit, dat het makkelijker praat, als een ander zijn nek vast uitgestoken heeft, mij hebben dat niet op alle denkbare terreinen gedaan en op de kritiek, dat wij niet volledig zijn geweest, buig ik bij voorbaat deemoedig het hoofd, Wel pleit ik clementie op de volgende gronden: wij hebben ons laten leiden door

de door het hoofdbestuur aangedragen suggesties omtrent de te behandelen onderwerpen, al moet ik daar in een opwelling van eerlijkheid aan toevoegen, dat het HB de commissie de vrijheid heeft gelaten onderwerpen van dat lijstje weg te laten of nieuwe toe te voegen. Dat van die vrijheid maar een spaarzaam gebruik is gemaakt ligt

aan de ons toegemeten tijd. In een tijdsbestek van nog geen 5 maanden kun je, naast het dagelijks werk dat natuurlijk moest doorgaan, niet alles overhoop halen.
Wij hopen in ieder geval ook voor de niet behandelde zaken duidelijk de geest te hebben aangegeven van waaruit de antwoorden gegeven moeten worden op de vragen, die zich daar aandienen; minder overheidsbemoeienis en het terugleggen van verantwoordelijkheden bij burgers en bedrijfsleven.
Ik geef graag toe, dat is geen nieuwe koers. Het was ook niet onze taak om de in ons Beginselprogramma vast liggende liberale koers te verleggen. Wij gaan ervan uit, dat de VVD ook in de jaren '90 die liberale koers wil vasthouden. Ware dat anders geweest, dan zouden we onze opdracht hebben geweigerd.
Is ons rapport daardoor weinig ambitieus en vrijblijvend geworden? natuurlijk, dat hangt van de subiectieve waar- dering af en de kans, dat ik als een objectief waarnemer wordt aangemerkt, acht ik te verwaarlozen. Toch waag ik het erop: heb je te weinig ambitie, als je streeft naar een economische groei van 4% en het terugbrengen van het financieringstekort naar 2% en daarbij aangeeft, hoe die doeleinden naar jouw mening zijn te bereiken? Ga je vrijblijvend te werk, als je na decennia van uitholling van de eigen verantwoordelijkheid niet alleen pleit voor het herstel daarvan maar ook aangeeft waar dat zijn uitwerking zou moeten hebben? Is het geen drastische beleidswijziging, als je wil ophouden de mensen geld uit de zak te kloppen, dat ze daarna als "overdrachtsuitgave" terug mogen krijgen?
Ho, roepen de critici, dat laatste gebeurt helemaal niet. Je bent hardvochtig, je doet een aanval op de gemeenschapszin, als je niet wilt, dat het geld gehaald wordt bij wie het kunnen missen om het te geven aan wie het nodig hebben. Als dat laatste zo simpel lag, zou er een grond van waarheid in die kritiek liggen. Maar wie oog wil

hebben voor de ingewikkeldheid van de problematiek, herlezen nog eens de analyse van hoofdstuk 10,2 van Groeien werk op blz, 21. Wij hebben toch waarachtig ons leer- den sympathiek/geld wel betaald,wat op de korte termijn sociaal lijkt werkt op de niet eens zo lange termijn misschien niet a- maar in ieder geval wel onsociaal uit door de algemene verarming van wie niet bijtijds in het zwarte of grijze circuit is gevlucht, En dan laat ik nog maar in het midden, dat de zakklopperij zich niet beperkt tot de luttele procenten Nederlanders, die tot de sterken gerekend kunnen worden, maar zich -om een voldoends opbrengst te kunnen halen- ook uitstrekt tot die mensen, die zeker geen weelde kennen en door de steile progressie en het marginaal tarief met angst en beven

een promotie tegemoet, zien. Na onze ervaringen van de laatste 15 jaar is het jammer, dat er nog altijd mensen zijn die terug verlangen naar de oude recepten, waarvan Duysenberg, toen nog minister van financiën, sprekende over de daardoor zo gezwollen overheidsfinanciën zei: ”Als ik alles vooruit had geweten, had ik het zover niet laten komen.

Kortom, de commissie laat de Zwakken, de gehandicapten, de uitkeringstrekkers, de ouderen niet in de steek. Zij acht een pas op de plaats -géén koopkrachtdaling, als de groeimogelijkheden worden benut- voorshands nog nodig om de voorwaarden te scheppen voor liet verbeteren van juist hun positie.

Het belangrijkste deel van de bezuinigingen, die de commissie wenst om het financieringstekort tot een verantwoord peil terug te brengen, moet komen uit de herbezinning op de overheidstaken, waardoor een verders afslanking van hst overheidsapparaat mogelijk wordt.

Die afslanking staat ook voor de huidigs Kabinetsperiode op het pro-gramma. De relativerende taal, dis de premier daarover heeft gesproken, heeft ons doen vaststellen dat dis niet zal bijdragen het doel te bereiken. In die constatering is kritiek gelezen op de heer lubbers persoonlijk. Ten onrechte, is er al sprake is van een verwijt, dan richt zich dat op het feit, dat -de goede niet te na gesproken en die bevinden zich gelukkig veelal in onze kring- de bij het begin gemaakte afspraken over decentralisatie, deregulering e.d. door

individuele ministers onder druk van hun departement, van belangengroeperingen en van gespecialiseerde Kamerleden niet worden nagekomen. Om die weerstand te doorbreken willen wij, dat in een nieuw Kabinet de premier -hoe zijn naam of politieke kleur ook mag zijn- een leidende rol speelt bij het terugdringen van de overheid.

Geen aanval op Lubbers dus. En nog minder een met het oog op de verkiezingen in 1990 voorzichtig of opvallend afstand nemen van het CDA in de persoon van de ministerpresident. De commissie heeft op geen enkel moment de aanvechting gehad enige partij op te vrijen of af te stoten. Zij heeft uitsluitend de eigen -naar zij hoopt en in ieder geval nagestreefd heeft- liberale opvattingen weergegeven, zich los makend van de actuele politiek en zich uiteraard realiserend dat die eigen opvattingen niet altijd sporen met de in het Regeer- accoord 1986 vervatte en de in het accoord in 1990 onvermijdelijk aan te gane compromissen,

Natuurlijk was het niet mogelijk geheel voorbij te gaan aan de werkstukken, die, CDA en

PvdA in het recente verleden hebben doen verschijnen. Dat zij daar niet blij mee zijn kan ik me voorstellen. Maar wij konden er niet omheen, dat de verantwoordelijke samenleving in onze ogen teveel ongecontroleerde macht in zich houdt en daarmee haaks staat op onze wens, de rol van de rijksoverheid terug te dringen ten gunste van lager bestuur, waaronder vooral de gemeenten,

De commissie achtte zich vrij geen acht te slaan op de actuele politiek of toekomstige coalitievorming, gegeven haar opdracht voorstellen te doen voor het geven van liberale antwoorden op toekomstige ontwikkelingen. Zij kón zo handelen, omdat Kamerfracties noch Hoofdbestuur bij haar werk waren betrokken.

Het verwijt, dat het stuk niet liberaal genoeg sou zijn, omdat er zeer veel aandacht is besteed aan materiële zaken, werp ik verre van mij. Op de eerste plaats gaat het voorbij aan het feit, dat een groot aantal andere onderwerpen is aan te treffen voor wie daar oog voor wil hebben. Wie daarbij vraagstukken mist, die in de huidige Kabinetsperiode naar het er nu naar uitziet een oplossing zullen vinden, miskent

het feit , dat wij ons moesten richten op ontwikkelingen in de jaren '90 en niet van de jaren '80.

Bij het formuleren van onze standpunten hebben wij er naar gestreefd demagogie te vermijden, zonder uit het oog te verliezen dat wij voorstellen moesten doen voor door de partij in te nemen standpunten en niet om uitsluitend onze eigen hobby's uit te leven. Of wij erin geslaagd zijn ons in voldoende mate in te leven in de gedachten- en gevoelenswereld van de achterban van de VvD moeten wij afwachten. Wij vertrouwen er wel op, omdat die immers stoelt op dezelfde liberale uitgangspunten die ook onze motivatie waren.

Op de tweede plaats verdient aandacht, dat het realiseren van veel immateriële zaken -waarvan de vrijheid niet de minste is- een materiele basis vraagt. Het is jammer, dat daaraan steeds weer moet worden herinnerd.

De commissie heeft de vrijheid genomen de meegekregen werktitel "Liberaal Bestek '90" niet over te nemen.

Zij presenteert het rapport onder de titel "Een kansrijke toekomst - verantwoorde vrijheid".

Ondanks de problemen van vandaag zien wij toekomstkansen. Of die benut worden hangt af van de mate, waarin individuele vrijheid en eigen verantwoordelijkheid worden hersteld. Ben individuele vrijheid, die niet is een egoïstisch het eigen belang najagen

maar ook het zich inzetten voor de vrijheid van de ander, het vergroten van zijn kansen en het hem stimuleren van die kansen gebruik te maken, zodat ook hij zijn eigen verantwoordelijkheid kan beleven en waar maken.
Idealistisch? Of te hoog gegrepen? Ik geloof daar niet in. Liberalisme is er niet voor de happy few maar is voor iedereen. Ben liberaal laat een ander niet in de steek. Hij kan alleen vrij en gelukkig leven in een samenleving, waarin ook alle anderen dat kunnen. Dat kan in de jaren '90 worden bereikt, niet zonder in- spanning, niet zonder moeite. Wij hebben dat in alle nuchterheid, die liberalen óók kenmerkt aangegeven.
Het is aan de partij om uit te spreken of zij ons op de aangegeven weg wil volgen, wij wachten dat oordeel met vertrouwen af.